

H

De Directie Verkiezingen

H.1. Inleiding

De Dienst Verkiezingen waakt over de uitvoering van de wetgeving en de reglementering betreffende de Europese, de nationale en de gewestelijke verkiezingen. Sinds de Lambertmontakkoorden van 2001 behoren de wetgeving, de reglementering en de organisatie van de provincie- en gemeenteraadsverkiezing in zijn geheel tot de bevoegdheden van de drie Gewesten (deze verkiezingen zijn gepland op 8 oktober 2006).

Na de organisatie van de verkiezingen voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat op 18 mei 2003 en de verkiezingen voor het Europees Parlement en de Raden op 13 juni 2004, moet de Dienst Verkiezingen nu de federale Parlementsverkiezingen op zondag 24 juni 2007 voorbereiden.

Bij de voorbereiding en het waken over het goede verloop van de verkiezingen moeten er twee grote delen worden onderscheiden: enerzijds, de voorbereiding en de organisatie van de verkiezingen en anderzijds, de verzameling van de resultaten tijdens de zogenaamde “verkiezingsnacht”. Deze benaming vloeit voort uit het feit dat we slechts tegen de avond en in de loop van de nacht een goed overzicht van de resultaten verkrijgen. Hierna volgt nog de officiële inzameling van de verkiezingsresultaten voor de lijsten en kandidaten met de verdeling van de zetels en de aanwijzing van de gekozenen en opvolgers.

De FOD Binnenlandse Zaken is eerst en vooral verantwoordelijk voor de voorbereiding en het verloop van de verkiezingen en moet hiervoor een hele reeks administratieve acties ondernemen. De kieswetten moeten in uitvoering worden gebracht door de reglementering, de instructies en de formulieren, die in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt worden. De reglementering heeft betrekking op de voorwaarden om te mogen kiezen en zich kandidaat te stellen, de maximale bedragen voor de verkiezingsuitgaven, de procedure in geval van beroep voor de Raad van State, de samenstelling van de kiesbureaus (voorzitter, aantal bijzitters, ...), de procedure van traditionele of geautomatiseerde stemming, de presentiegelden voor de leden van de kiesbureaus, het stemmaterieel in de kiesbureaus, de zetelverdeling en de aanwijzing van de gekozenen, enz.

Alle formulieren moeten ook voorbereid worden, er moet contact worden opgenomen met de provincies, de gemeenten en de hoofdkiesbureaus (collegehoofdbureaus, kieskringhoofdbureaus en kantonhoofdbureaus) en alle instructies betreffende deze kiesreglementering moeten naar hen opgestuurd worden per rondschrijven met een CD-Rom “Verkiezingen”.

In de gemeenten waar de elektronische stemming georganiseerd wordt, moeten eveneens specifieke taken uitgevoerd worden: de informaticasystemen controleren, de in de stembureaus gebruikte software uitwerken, de schermmodellen met de kandidatenlijsten realiseren, de diskettes en de magneetkaarten voor de stembureaus voorbereiden, deze aan de voorzitters afleveren, enz.

Eenmaal de verkiezingen achter de rug, start de tweede opdracht van Binnenlandse Zaken, namelijk de organisatie van de “verkiezingsnacht”. De “verkiezingsnacht” werd in het leven geroepen om de media en de bevolking de mogelijkheid te bieden de evolutie van de stemopneming te volgen en onmiddellijk een overzicht van de gedeeltelijke en volledige officieuze resultaten te hebben. Wanneer nadien de processen-verbaal van de verschillende hoofdbureaus met de bevestiging van de resultaten van de verkiezingen ontvangen worden, moet er na controle nog de officiële bekendmaking geschieden onder boekvorm, op CD-Rom en op de website verkiezingen.

Voor de eerste maal tijdens de “verkiezingsnacht” van 13 juni 2004 waren de kantonhoofdbureaus wettelijk verplicht de officieuze en officiële resultaten via digitale weg mee te delen aan onze FOD in plaats van per fax of telefoon.

Op die manier proberen we zeer snel volledige resultaten te verkrijgen en het risico op fouten te verkleinen. In geval van problemen was het natuurlijk altijd mogelijk om de resultaten op traditionele wijze op te sturen. Daarom behielden wij ambtenarenteams voor de manuele verzameling van de resultaten.

Bovendien zijn er de websites (www.verkiezingen.fgov.be en www.verkiezingen2004.belgium.be) voor de resultaten. Naast alle administratieve informatie, formulieren e.d., vindt de burger er nu ook alle resultaten. Om de gegevens nog leesbaarder te maken werden eveneens grafieken en meer gedetailleerde raadplegingen voorzien. Tijdens de “verkiezingsnacht” werd deze site permanent bijgewerkt naarmate de resultaten binnenliepen.

De sensibilisatie van de kieskantons om de tussentijdse en volledige resultaten op digitale wijze door te sturen en de verspreiding van de resultaten op de website vormen tevens een “quick win”, verbonden aan de moderniseringsprojecten (MPM) van onze FOD. De kiezer kreeg eveneens de mogelijkheid om een simulatie (met echte lijsten en namen van kandidaten) te maken van de elektronische stemming in de stembureaus. De modellen van stembiljetten voor de Europese en regionale verkiezingen waren ook op de website te vinden.

H.2. Werkzaamheden van de Dienst Verkiezingen in 2005.

Zoals reeds gesteld onder het hoofdstuk Management MPM-KPI-BSC en MPM Verkiezingen, is vanaf januari 2005 de daadwerkelijke uitvoeringsfase of de implementatie van de MPM Verkiezingen door middel van 3 projecten opgestart:

- 1° Opzetten van een adequate structuur voor de verkiezingen (permanente cel)
- 2° Optimaliseren van de concrete voorbereiding van de verkiezingen
- 3° Optimaliseren van de controle van de digitale inzameling van de verkiezingsuitslagen.

Alhoewel de volgende federale Parlementsverkiezingen gepland zijn op zondag 24 juni 2007, kan het federaal Parlement grondwettelijk steeds vroegtijdig worden ontbonden. Bijgevolg heeft de Dienst Verkiezingen in 2005 dan ook enkele voorbereidingen genomen om zo goed mogelijk paraat te staan bij een eventuele vervroegde verkiezingsdatum. In 2005 heeft de Raad van State de eindfase bereikt voor de officiële coördinatie van de kieswetgeving in België.

De officiële codificatie van de kieswetgeving houdt in dat voor de eerste maal sedert de invoering van het Algemeen Kieswetboek op 12 april 1894 alle bestaande kieswetgevingen, waarvoor de federale overheid bevoegd is, op een overzichtelijke en coherente manier zullen gebundeld zijn.

De verdere planning in dit dossier is als volgt:

- in maart 2006 zal de voorzitter van de Raad van State zijn ontwerp (ontwerp-KB van coördinatie kieswetgeving met artikelen en toelichtingsdocument) van officiële coördinatie in het Nederlands en het Frans toezenden aan de heer Minister;
- na instemming van de heer Minister dient een nota aan de Ministerraad met een ontwerp van wet, dat het ontwerp-KB van codificatie van de Raad van State bevat, te worden voorbereid. Na goedkeuring in de Ministerraad, gaat dit wetsontwerp - na formeel advies van de Raad van State - ter ondertekening naar de Koning;
- vervolgens, indiening van dit wetsontwerp met het KB – Codificatie Kieswetgeving in het federale Parlement ter bespreking en stemming. Na de behandeling en codificatie wordt het bij wet bekrachtigd KB Codificatie Kieswetgeving gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

De andere belangrijke verkiezingsdossiers, die in 2005 behandeld zijn, worden hieronder iets uitgebreider toegelicht.

H.2.1. Voorbereiding wetgevingsdossiers voor de federale Parlementsverkiezingen in 2007

In de loop van 2005 zijn een aantal voorontwerpen van wet inzake verbeteringen en aanpassingen van de kieswetgeving voorbereid ingevolge de evaluatie van de verkiezingen in 2003 en 2004, alsmede ter uitvoering van het federaal Regeerakkoord van 12 juli 2003.

Tevens zijn in de algemene beleidsnota 2006 van de Minister bij de opstelling van de begrotingswet 2006 (Doc. 51-2045/13- Kamer) een aantal te realiseren punten voor de kieswetgeving opgenomen.

De aanpassingen aan de kieswetgeving, die in 2005 zijn voorbereid en in 2006 zullen worden ingediend in het federale Parlement, hebben betrekking op de onderstaande onderwerpen (zie ook rubriek I.1.2. onder de Directie Wetgeving en Beleidsvoorbereiding):

- 1° aanpassing in het stemrecht van de Belgen in het buitenland voor wat de organisatie van de telling betreft van sommige stembiljetten in Brussel-Hoofdstad;
- 2° harmonisering van de termijnen bij de verschillende verkiezingen.
- 3° Ontwerp digitale inzameling processen-verbaal:
 - de digitale doorzending van de officiële processen-verbaal door de verschillende kieshoofdbureaus met de elektronische identiteitskaart;
 - het digitaal doorsturen van de coördinaten van de kieshoofdbureaus door de voorzitters van deze bureaus naar het departement bij elke verkiezing.
- 4° Het hernummeren van de kandidaten op de stembiljetten en op de schermen bij de geautomatiseerde stemming, zodat de kandidaten duidelijk kunnen worden teruggevonden door de kiezers.
- 5° De verruiming van het samenstellingspotentieel van de stembureaus door de afschaffing van de bepaling van de leeftijd van 30 jaar voor de bijzitters van de stembureaus en de mogelijkheid om bijzitter van een stembureau te zijn uit te breiden tot alle kiezers.
- 6° De regeling dat de voorzitter van het kantonhoofdbureau eveneens de bijzitters van de stembureaus aanduidt, zoals het kantonhoofdbureau het reeds doet voor de voorzitters en bijzitters van de stemopnemingsbureaus en voor de voorzitters van de stembureaus (voordelen: de aanwijzing door de kantonvoorzitters heeft meer gezag, het kantonhoofdbureau is zeker dat ieder stembureau volledig is samengesteld en de voorzitters van de stembureaus worden verlost van een frustrerende en tijdrovende zaak).

- 7° De versoepeling van de volmachtgeving wegens vakantieverblijf in het buitenland, zodat de kiezer in dit geval ook volmacht kan geven tot op de dag voor de stemming i.p.v. slechts tot de 15de dag vóór de stemming.

H.2.2. De provincie- en gemeenteraadsverkiezingen op 8 oktober 2006 en de federale coaching van de Gewesten.

Ingevolge de zogenaamde “Lambermontakkoorden” uit 2001 is de volledige provinciale en gemeentelijke wetgeving, op enkele uitzonderingen na, overgeheveld van de federale Staat naar de drie Gewesten (Vlaams Gewest, Waals Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest). Deze overheveling is geregeld bij de bijzondere wet van 13 juli 2001 houdende overdracht van diverse bevoegdheden aan de Gewesten en Gemeenschappen (Belgisch Staatsblad van 3 augustus 2001).

Hieruit volgt dat vanaf de komende provincie- en gemeenteraadsverkiezingen op zondag 8 oktober 2006 elk van de drie Gewesten uitsluitend bevoegd zijn voor de wetgeving (“decreten” in het Vlaamse Gewest en het Waalse Gewest en “ordonnanties” in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest), de reglementering en de organisatie van de provincie- en gemeenteraadsverkiezingen.

H.2.3. Uitvoering van het stemrecht voor de onderdanen buiten de Europese Unie bij de gemeenteraadsverkiezingen.

Deze kieswetgeving is een federale materie gebleven in uitvoering van artikel 8, vierde lid van de Grondwet, zoals ingevoegd door de wijziging van de Grondwet op 11 december 1998.

Het stemrecht voor de onderdanen van buiten de Europese Unie, die vijf jaar ononderbroken hun hoofdverblijfplaats in België, gedekt door een wettelijk verblijf, hebben vindt zijn wettelijke basis in artikel 1ter van de gemeentekieswet, ingevoegd bij de wet van 19 maart 2004 tot toekenning van het acties kiesrecht bij de gemeenteraadsverkiezingen aan vreemdelingen (Belgisch Staatsblad van 23 april 2004) en gewijzigd bij artikel 59 van de wet 23 december 2005 houdende diverse bepalingen (Belgisch Staatsblad van 30 december 2005 - 2° editie).

Deze wettelijke bepaling heeft uitvoering gekregen door de koninklijke besluiten en het ministerieel besluit van 13 januari 2006 die zijn bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 20 januari 2006 - 3° editie. Een omstandige toelichting inzake de inschrijving van de vreemdelingen van buiten de Europese Unie als kiezers bij de gemeenteraadsverkiezingen is gegeven in de omzendbrief van 30 januari 2006 die is gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 3 februari 2006 - 2° editie.

Op onze website (www.rijksregister.fgov.be) zijn naast de maandelijkse statistieken met de potentiële kiezers, hierover eveneens de volgende berichten geplaatst:

- 1° Algemeen bericht inzake de provincie- en gemeenteraadsverkiezingen op zondag 8 oktober 2006;
- 2° Nota inzake wie kan stemmen bij de gemeenteraadsverkiezingen op 8 oktober 2006;
- 3° Omzendbrief van 30 januari 2006 betreffende de inschrijving als kiezer van de burgers **buiten** de Europese Unie voor de gemeenteraadsverkiezingen op 8 oktober 2006 (Belgisch Staatsblad van 3 februari 2006 - 2° editie);
- 4° a) Het model van de aanvraag als kiezer van burgers **buiten** de Europese Unie voor de gemeenteraadsverkiezingen bij koninklijk besluit van 13 januari 2006 (Belgisch Staatsblad van 20 januari 2006 - 3° editie);
 b) Het model van het attest van verklaring betreffende de fundamentele rechten door de burgers **buiten** de Europese Unie bij ministerieel besluit van 13 januari 2006 (Belgisch Staatsblad van 20 januari 2006 - 3° editie -> bijlage 3);
- 5° a) Het model inzake de erkenning van de aanvraag als kiezer voor een burger **buiten** de Europese Unie door het College bij ministerieel besluit van 13 januari 2006 (Belgisch Staatsblad van 20 januari 2006 - 3° editie -> bijlage 1);
 b) Het model inzake de verwerping van de aanvraag als kiezer voor een burger **buiten** de Europese Unie door het College bij ministerieel besluit van 13 januari 2006 (Belgisch Staatsblad van 20 januari 2006 - 3° editie -> bijlage 2);
- 6° De registratie in de bevolkingsregisters van een burger **buiten** de Europese Unie als kiezer bij koninklijk besluit van 13 januari 2006 (Belgisch Staatsblad van 20 januari 2006 - 3° editie).
- 7° Omzendbrief betreffende de bestelling van de kiezerslijsten voor de provincie- en gemeenteraadsverkiezingen op 8 oktober 2006.

H.2.4. Aanpassingen aan de stemsoftware voor de federale verkiezingen 2007

- De “cockpitsoftware” (opvolgings- en overzichtssysteem) voor de digitale inzameling van de verkiezingsresultaten tijdens de verkiezingsdag is in 2005 uitgevoerd en opgeleverd. De andere aanpassingen aan het softwareprogramma voor de digitale transmissie, alsook de verkiezingswebsite bij de verkiezingen in 2007 zijn in 2005 voorbereid en worden in 2006 uitgevoerd, doordat hiervoor de nodige kredieten op de begroting 2006 zijn voorzien.

- Het opstellen van een nieuw lastenboek voor de digitale inzameling, verwerking en publicatie van de kandidatenlijsten en de verkiezingsresultaten van de verkiezingen na 2008 is in 2005 afgerond. Dit lastenboek zal bij overheidsopdracht worden toegewezen in 2006.
- Ingevolge de evaluatie van de verkiezingen in 2003 en 2004, zijn tijdens het jaar 2005 een aantal verbeteringen doorgevoerd aan de stemsoftware van de geautomatiseerde stemming voor de Digivote- en Jitessystemen bij de verkiezingen in 2007. Deze aanpassingen zijn regelmatig opgevolgd en tijdig opgeleverd.
- De jaarlijkse controle van de stemapparatuur in de 201 geautomatiseerde gemeenten is door de Algemene Directie in 2005 volgens de bestaande onderrichtingen en planning uitgevoerd met de bijhorende verslagen.

H.2.5. Samenwerkingsakkoord tussen de Federale Overheid en de Gewesten

Op 14 juli 2005 is tussen Federale Regering en de Gewestregeringen een samenwerkingsakkoord afgesloten inzake het gebruik van de geautomatiseerde stemsystemen bij de provincie- en gemeenteraadsverkiezingen in 2006 en bij de verkiezingen van de federale Wetgevende Kamers (Kamer en Senaat) in 2007.

De eerstvolgende verkiezingen die zullen georganiseerd worden na 13 juni 2004 zijn de provincie- en gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2006, die overeenkomstig de laatste Staatshervorming volledig tot de bevoegdheid van de Gewesten behoren. De bevoegde overheden voor de verkiezingen in België zijn, sedert 1 januari 2002, enerzijds de Federale Overheid voor de verkiezing van het Europees Parlement, voor de verkiezingen van de Federale Wetgevende Kamers en van de Gewest- en Gemeenschapsparlementen, en anderzijds de Gewesten voor de verkiezingen van de provincie-, gemeente- en districtsraden.

De stemsystemen gebruikt bij de provincie- en de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2006 zullen ook bij de Federale Wetgevende verkiezingen in het voorjaar van 2007 gebruikt worden. Het is inderdaad onmogelijk om op één jaar tijd in dergelijk dossier belangrijke koerswijzigingen inzake het aantal stemsystemen te realiseren, noch is het op enigerlei wijze verdedigbaar dat stemsystemen zouden verschillen al naargelang van de overheid die de verkiezingen organiseert, ook al is dit wettelijk mogelijk. In die zin is de Federale Overheid dus ook reeds in het kader van de verkiezingen voor de gemeente- en provincieraden van 2006 gevat door het probleem van de toekomst van het geautomatiseerd stemmen.

De Federale Overheid en de Gewesten hebben bijgevolg overleg gepleegd.

Gelet op de bovenvermelde elementen en op de vervaldatum van de stemapparatuur van de tweede generatie (1998) in 2008 hebben de Federale Overheid en de Gewesten besloten dat de levensduur van de stemapparatuur van de eerste generatie (1994) zou worden verlengd tot 2008, zodat vanaf dan met een volledig nieuw soort stelsysteem eventueel kan worden gestart in de gemeenten van België.

De elementen van het samenwerkingsakkoord

Het samenwerkingsakkoord is op 14 juli 2005 ondertekend door de bevoegde federale en gewestelijke Ministers en is op 20 juli 2005 bekrachtigd in de diverse Ministerraden. De Federale Overheid en de 3 Gewesten verbinden zich ertoe op organisatorisch, financieel en technisch vlak samen te werken met het oog op het gebruik van geautomatiseerde stelsystemen bij de provincie- en gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2006 en bij de verkiezingen van de Federale Wetgevende Kamers van 24 juni 2007. De Federale Overheid en de 3 Gewesten hebben eveneens de intentie om na te denken over het vervolg van hun medewerking met het oog op de bepaling van de elementen voor de normen, de procedures en de financiering van de geautomatiseerde stelsystemen die eventueel zullen gebruikt worden na 2008.

De realisatie van het samenwerkingsakkoord zal geschieden via 2 werkgroepen en een stuurgroep:

- 1° een werkgroep voor de organisatie van de verkiezingen op 8 oktober 2006;
- 2° een werkgroep voor het vastleggen van de technische normen en voor het opstellen van de lastenboeken betreffende de stemapparatuur met het oog op de verlenging van het gebruik van de stemapparatuur tot 2008 en om de elementen te bepalen voor de eventuele keuze van een nieuw geautomatiseerd stelsysteem na 2008 (met deelname van de parlementaire deskundigen, de Verenigingen van Steden en Gemeenten en de erkende adviesorganen voor de geautomatiseerde stemming);
- 3° een stuurgroep die de werkzaamheden van de twee werkgroepen opvolgt en waar nodig bijstuurt, alsook de eindbeslissingen neemt binnen de opdracht gegeven door de federale Ministerraad en de Gewestregeringen.

De verbintenissen in het samenwerkingsakkoord hebben betrekking op de verlenging en de financiering van de levensduur van de stemapparatuur van de eerste generatie (1994) tot 2008, het onderhoud van de geautomatiseerde stelsystemen en de bijstand op de dag van de stemming, de medewerking van de Federale Staat voor de geauto-

matiseerde stemming bij de verkiezingen in 2006 en de vernieuwing van de geautomatiseerde stemsystemen in België na 2008.

Samenvattend, behandelt het samenwerkingsakkoord dus:

- 1° de samenwerking op organisatorisch, financieel en technisch vlak om de geautomatiseerde stemsystemen te gebruiken voor de lokale verkiezingen in 2006 en de federale wetgevende verkiezingen in 2007, alsmede de eventuele toekomstige geautomatiseerde stemsystemen na 2008 voor te bereiden;
- 2° het sluiten van een overeenkomst tussen de Federale Staat, de Gewesten en de constructeurs over de opschaling of “upgrade” van de stemapparatuur van de eerste generatie;
- 3° het sluiten van een overeenkomst tussen de Federale Staat, de Gewesten en de constructeurs over het onderhoud en de bijstand van het geautomatiseerd stemmaterieel op de dag van de verkiezingen;
- 4° de realisatie van het samenwerkingsakkoord via 2 werkgroepen en een stuurgroep.

De kosten voor de opschaling of “upgrade” (±3,8 miljoen euro) zijn voor de helft ten laste van de Federale Overheid en voor de helft ten laste van de drie Gewesten. De huidige stemapparatuur zal nog voor de twee verkiezingen worden gebruikt. De kosten voor het onderhoud zijn ten laste van de gemeenten en de kosten voor de bijstand op de verkiezingsdag zijn ten laste van de overheid die de verkiezingen organiseert.

In 2005 zijn de contracten voor de upgrade van de stemsystemen met de betrokken firma's afgesloten en zal bijgevolg de upgrade van deze stemsystemen tijdig zijn uitgevoerd tegen de verkiezingen in oktober 2006.

